

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Erik Roshagen

Ett legitimt mål?

- En diskursanalys avseende argumentationen för och emot
drönarattackers rättsenlighet

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Per Nilsén

Termin: VT 2014

Innehåll

SUMMARY	2
SAMMANFATTNING	3
FÖRORD	4
FÖRKORTNINGAR	5
1. INLEDNING	6
1.1. Presentation av uppsatsämne	6
1.2. Syfte med uppsatsen	6
1.3. Frågeställningar och avgränsningar	7
1.4. Metod och teori	8
1.5. Material	8
1.6. Forskningsläge	9
1.7. Uppsatsens disposition	9
2. Lokalisering och aktuella bestämmelser	11
2.1. Begreppet ”UACV”	11
2.2. Begreppet ”riktade militära attacker – <i>Targeting</i> ”	11
2.3. Lokalisering av problemet	12
2.4. Gällande rätt och fastställande av en <i>opinio juris</i>	13
3. Presentation av begreppen	14
3.1. Väpnad konflikt – <i>Armed conflict</i>	14
3.2. Kombattanter – <i>Combatants</i>	15
3.3. Civila – <i>Civilians</i>	16
4. Lokalisering av argumentationsarsenalerna	17
4.1. USA	17
4.2. Kritiker	19
4.2.1. Amnesty International (AI)	19
4.2.2. Human Rights Watch (HRW)	21
5. Analys	23
5.1. Väpnad konflikt	23
5.2. Kombattanter och civila	26
6. Avslutning	29
6.1. Avslutande kommentar	29
6.2. Slutsats	29
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	31

Summary

In the last few years there has been a rapid development towards a technology-based warfare where the weapons used in the conflict are more precise in their ability to target and eliminate a predetermined objective. The use of drones, or UACV:s, in armed conflict as instruments of targeted killings is at the center of this papers focus. As a warfare technology progresses there some parties are disagreeing on how the international humanitarian law shall adapt to possible new scenarios of warfare. A core issue is if these new possible scenarios will have any affect on how the status of persons involved in armed conflict is attributed and when an armed conflict occurs according to international humanitarian law.

The purpose of this paper is to clarify the legal signification of three core concepts in international humanitarian law. These three concepts are armed conflict, combatant and civilian. This paper examines and if a discrepancy may be presumed to exist between the different parties interpretations of these concepts. The paper also focuses on an analysis of the discourse of the parties' arguments and if these arguments may seem to indicate the existence of an *opinio juris* of that party.

Sammanfattning

Det har under senare år skett en snabb utveckling av en mer teknologiskt baserade krigföring där de vapen som brukas med större precision kan riktas och eliminera ett på förhand utvalt mål. I centrum för uppsatsen står användandet av drönare (UACV) i väpnad konflikt som medel för så kallade *targeted killings*, eller riktade attacker. I takt med utvecklingen har det uppstått meningsskiljaktigheter kring hur den humanitära rätten ska anses förhålla sig och anpassas till de nya stridsscenarion som kan uppstå. En central fråga är vilken status personer i väpnad konflikt ska tillägnas och när en väpnad konflikt kan anses föreligga.

Syftet med uppsatsen är att klargöra innebörden av tre centrala begrepp inom den humanitära rätten. Dessa tre begrepp är väpnad konflikt, kombattant och civil. I uppsatsen undersöks om det eventuellt föreligger en diskrepans mellan olika parters (USA, Amnesty International och Human Rights Watch) tolkningar av dessa begrepp genom att lokalisera parternas argumentationsarsenaler för eller emot en viss innebörd av begreppen. Det genomförs också en diskursanalys av dessa argumentationsarsenaler och en bedömning om USAs argument kan anses ge en indikation på en *opinio juris*.

Förord

Jag har under hela min tid vid juristprogrammet i Lund varit väldigt fascinerad av internationell rätt och där framförallt folkrätt. Folkrätten är ett område under utveckling och det finns således många områden som är oreglerade eller oklara rent juridiskt. Samtidigt råder det en mycket snabb teknologisk utveckling av hur väpnade konflikter förs idag. Av de anledningarna tyckte jag att det var väldigt intressant att undersöka en aspekt inom området för krigets lagar närmre och eventuellt problematisera hur den rent teknologiska utvecklingen och den juridiska på den humanitära rättens område påverkades av varandra. Uppsatsen landade med tidens gång delvis i ett annat område genom att utvecklas till en diskursanalys med syftet att utreda betydelsen för tre centrala begrepp inom den humanitära rätten.

Jag skulle vilja tillägna den här uppsatsen till min syster Ida. Inte för att hon är särskilt intresserad av juridik eller det ämne som jag behandlar i denna uppsats men för att hon är en enorm inspirationskälla för mig. Jag vill tacka mina studiekamrater för deras tålmodiga korrekturläsande och kloka reflektioner.

Förkortningar

AI	Amnesty International
AUMF	Authorization for the Use of Military Force
AQAP	Al-Qaeda in the Arabian Peninsula
FNst.	Förenta nationernas stadga
G.konv. I, II, III & IV	Genèvekonventionerna av den 12 augusti 1949 I, II, III & IV
HRW	Human Rights Watch
ICJst.	Statute of the International Court of Justice
ICTY	International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia
IHL	International Humanitarian Law/Internationell humanitär rätt
IMR/IHR	Internationella Mänskliga Rättigheter/International Human Rights
NGO	Non-governmental organization/Icke-statlig organisation
TP I	Tilläggsprotokollet till Genèvekonventionerna av den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter (Protokoll I).
UACV	Unmanned/Uninhabited Aerial Combat Vehicles Förlöst/Obemannat luftburet stridsfordon
USA	United States of America
WSS	War-sustaining subjects

1. Inledning

1.1 Presentation av uppsatsämne

Targeted killings eller riktade militära attacker med hjälp av väpnade drönare är ett relativt nytt problemområde inom den internationella humanitära rätten (IHL). Bruket av väpnade drönare (UACV) påbörjades i anslutning till Bushadministrationens inledning av ”*the war on terror*” efter terrorattacken mot World Trade Center den 11 september 2001 i New York.¹ Riktade drönarattacker har därefter kommit att användas i allt större omfattning under President Barack Obamas presidentperiod med start 2009.² Legaliteten av bruket av väpnade drönare i väpnade konflikter är omdiskuterad i doktrinen. Flera stater, däribland USA, och icke-statliga organisationer som Amnesty International (AI) och Human Rights Watch (HRW) har fört fram juridiskt underbyggda argument kring legaliteten och åsikterna går isär. Diskussioner har inte enbart kretsat kring IHL:s grundläggande principer om distinktion mellan civila och kombattanter och frågor om maskiners möjlighet att avväga militär nödvändighet. I och med att riktade drönarattacker radikalt förändrat hur krig förs bland annat genom att det militära målet preciseras och dödas, med mindre felmarginaler än en flygbombning, utan att stridssituation mellan marktrupper uppkommer, har det i folkrätten uppstått en viss osäkerhet kring olika personers juridiska status i väpnad konflikt enligt Tilläggsprotokoll I (TP I)³.

1.2. Syfte med uppsatsen

Syftet med uppsatsen är att klargöra de argumentationsarsenaler som förespråkarna för riktade militära attacker, och kritikerna mot detsamma, använder sig av för att underbygga legaliteten av bruket av väpnade drönare som medel för riktade militära attacker enligt folkrättens humanitära rätt. Med andra ord syftar uppsatsen till att utreda hur USA och de icke-statliga

¹ Pugliese, Joseph: *State violence and the execution of law. Biopolitical caesurae of torture, black sites, drones*, Oxon, 2013, s. 185.

² Human Rights Watch: *Between a Drone and Al-Qaeda. The Civilian Cost of US Targeted Killing in Yemen*, USA 2012, s. 3.

³ Tilläggsprotokollet till Genèvekonventionerna av den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter (Protokoll I).

organisationerna (NGOs), AI och HRW, tolkar och argumenterar kring de centrala begreppen väpnad konflikt, kombattanter och civila. En diskursanalys för att kartlägga parternas argumentationsarsenaler kan ses som relevant för att i förlängningen kunna göra en analys av de riktade attackernas tillåtlighet. Statusbegreppens innebörd måste först klargöras innan en framgångsrik tillåtlighetsbedömning av parternas bruk kan göras.

1.3. Frågeställningar och avgränsningar

Uppsatsen kommer inte att redogöra för tillåtligheten av riktade militära attacker i stort och kommer inte heller redogöra för alla de aspekter som kan anses som relevanta för en sådan bedömning.⁴ För att göra en bred bedömning av riktade attacker genom väpnade drönerattacker krävs en grundlig genomgång av IHLs grundläggande principers samspel och avvägning mot militär nödvändighet. Det skulle leda till ett arbete långt mer omfattande än de 7 000 ord som är maxgränsen för denna rättsvetenskapliga uppsats. Dessutom undviks på så sätt även en beskrivning av alla de teknikaliteter om väpnade drönarens hård- och mjukvarufunktioner som en principgenomgång också skulle innebära. Syftet med uppsatsen är således inte att fastställa legalitetens vara eller icke-vara vad gäller bruket av väpnade drönare som medel för riktade militära attacker i de fall som kommer beskrivas i uppsatsen.

Uppsatsen kommer att ta sin utgångspunkt i fientligheterna mellan USA och väpnade icke-statliga organisationer (*non-state actors*) såsom al-Qaeda och talibanrörelsen. Det begränsade utrymmet tillåter inte heller en djupdykning i den rent politiska bakgrunden till de exemplifierade konflikterna. Den politiska bakgrunden är inte heller intressant eller bidragande för syftet med uppsatsen då uppsatsen inte syftar till att utreda de väpnade konflikternas tillåtlighet i stort. Begreppen som ska analyseras kommer uteslutande hämtas från TP I.

Följande frågeställningar kan utifrån ovan formuleras:

⁴ Här åsyftas framförallt en bedömning enligt art. 36 TP I med utgångspunkt i de grundläggande principer som IHL vilar på, framförallt då humanitetsprincipen, distinktionsprincipen och proportionalitetsprincipen.

1. Hur argumenterar de olika parterna för att underbygga legaliteten av bruket av väpnade drönare som medel för riktade militära attacker?
2. Föreligger en diskrepans mellan de olika parternas tolkningar av angivna begrepp?
3. Kan USA:s tolkning/tillämpning av nämnda begrepp anses förenligt med rådande folkrättslig tolkning, och kan en indikation på en opinio juris fastställas ur USA:s handlande?

1.4. Metod och teori

Metoden som kommer användas för uppsatsen kallas diskursanalys. En diskursanalys syftar till att diskutera det som ligger bortom det som sägs i diskussionen, att exempelvis analysera de åsikter eller värderingar som ligger till grund för ett argument men som inte kommer till uttryck direkt i tal eller skrift. Genom att använda ett visst språk för sina argument konstrueras en viss version av verkligheten. Språket ska efter en diskursanalytisk metod inte ses som ett färdigt system eller en spegling av verkligheten utan som en handling.⁵ I det här sammanhanget tillämpas metoden på juridiska argument. Innebörden av metoden blir således en analys av vilka rättsregler eller grundläggande principer/rättsligt landskap som argumentationen kan tyckas återspegla.

Den teori som uppsatsen främst kommer att behandla är teorin om att det föreligger en diskrepans mellan hur de ur TP I utvalda begreppen tolkas av de olika parterna. De utvalda begreppen återfinns presenterade i under punkt 3. Jag kommer i uppsatsen använda mig av ordet "parterna" när jag benämner de olika stater eller icke-statliga organisationer vars argument jag kommer analysera. Urvalet av begreppen som ska analyseras har gjorts efter att först ha avgränsat området och fastställt tillämpliga folkrättsliga bestämmelser på området. På så sätt ska olika folkrättsliga begrepp kartläggas och utredas, både hur de används och tolkas av olika parter med olika åsikter på området.

1.5. Material

⁵ *Diskursanalys i praktiken*, (redaktör: Mats Börjesson & Eva Palmblad), Slovenien 2007, s. 9-13

Materialet uppsatsen framförallt utgår ifrån är litteratur, tidningsartiklar, uttalanden från statsrepresentanter eller representanter för organisationer som visar på den rådande diskursen på området bruket av väpnade drönare vid riktade attacker. De konventionstexter samt doktrin skriven av forskare inom IHL har använts i syfte att klargöra för den rådande tolkningen av exemplifierade folkrättsliga begrepp. Inhämtandet av uttalanden från statsrepresentanter och militäranställda har baserats på tidningsartiklar och rapporter. Materialet som inhämtats till grund för uppsatsen är både tryckt och elektroniskt.

De två rapporter som ligger till grund för AIs och HRWs inställningar till USAs bruk av drönare i väpnade konflikter är kartläggningar och analyser av amerikanska militära operationer i Pakistan respektive Yemen. Liknande avväganden och juridiska frågor kommer till uttryck i båda rapporterna eftersom de båda behandlar konflikter mellan USA och en väpnad grupp vars aktiviteter inte är hänförliga till en stat där en väpnad konflikt i sin tur inte föreligger mellan hemstaten⁶ och USA.

De källor som ligger till grund för beskrivningen av relevanta folkrättsliga bestämmelser är hämtat från doktrinen. Jag har undersökt ett brett materialspann och undersökt att doktrinen överensstämmer med varandra på viktiga områden. Transparensen är väldigt bristfällig vad gäller USAs officiella inställning och direktiv för *targeted killings*. Av den anledningen är materialet som ligger till grund för USAs argumentationsarsenaler inte hämtade från statliga handlingar utan i huvudsak från uttalanden och vittnesmål av militärpersonal och högt uppsatta statligt anställda. Obamas policyuttalande är exempelvis hämtat från en rapport publicerad av HRW. Rapporten är dock väl underbyggd med hänvisningar till nyhetsartiklar och policy-yttranden utfärdade av den amerikanska regeringen. Jag har i de fall jag använt material från AIs och HRWs rapporter varit noggrann med att understryka att det är dessa organisationers tolkningar av rätten som redogörs för. Jag har även i största möjliga mån sökt mig till ursprungskällorna.

⁶ Den stat inom vars geografiska territorium fientligheterna utspelar sig.

1.6. Forskningsläge

Jag har i det material som studerats inför skrivandet av den här uppsatsen inte påträffat en sammanställning på området med den utgångspunkt jag tar här avseende den diskurs som förs kring de olika begrepp som jag nedan ska analysera. Materialet som jag studerat har framförallt varit breda bedömningar av legaliteten av *targeted killings* och de vapen som används, däribland UACV. Här har jag påträffat olika former av litteratur och rapporter där rent tekniska bedömningar eller sociologiska och psykologiska aspekter står i fokus. Det studerade materialet har fungerat som underlag till denna uppsats och dess syfte.

1.7. Uppsatsens disposition

Den första delen av uppsatsen utgör en redogörelse av grundläggande militärvetenskapliga begrepp, UACV och *targeting*, och en lokalisering av problematikens grund i tid och rum. Jag ansåg det som nödvändigt att förenklat reda ut begreppen eftersom de korrekta militärvetenskapliga benämningarna sällan förekommer under både juristutbildningen och i vardagligt tal. Därefter följer en presentation av den folkrättsliga innebörden av de begrepp som ska analyseras och en kartläggning av respektive parts argumentationsarsenaler. Det här utgör själva kärnan av uppsatsens deskriptiva del. I den analyserande delen jämförs och vägs argumenten mot relevanta folkrättsliga regler, dels för att nå en slutsats om det idag kan anses finnas en *opinio juris* kring begreppen, och dels för att undersöka vilka tolkningar som är mest förenliga med gällande regleringar enligt IHL. Till sist följer en sammanfattande avslutning av de slutsatser som nåtts i den analyserande delen.

2. Lokalisering av problemet och aktuella bestämmelser

2.1. Begreppet väpnad drönare – UACV

Den amerikanska militären använder framförallt två typer av drönare i sin krigföring. Som framgår i inledningen kommer bara så kallade UACV-drönaren vara ämne för denna uppsats. Det som avses i denna uppsats med väpnade drönare är obemannade, luftburna enheter beväpnade med dödliga vapen, oftast missiler av något slag, med vilka mål kan identifieras och elimineras genom styrning, ofta genom satellitlänk, av militär från avlägsen plats eller autonomt.⁷

2.2. Begreppet riktade militära attacker – *Targeting*

En grundläggande del av en väpnad konflikt är att de stridande sidorna riktar, *target*, sina attacker mot den motstående stridsstyrkans kombattanter och andra legitima militära mål.⁸ I en militär kontext inbegriper *targeting* planering, både kartläggning av det geografiska område attacken kommer att utföras på och målen/målet för attacken, val av lämpliga vapen och slutligen utförande av operationen.⁹ *Targeting* kan således komma till uttryck på flera olika sätt, både som en planerad markattack som exempelvis Operation Neptune Spear¹⁰, och som flygbombningar med en eller flera specifika mål.¹¹ Som nämnts i punkt 1.3. ovan kommer uppsatsen framförallt röra riktade militära attacker av luftburen natur där väpnade drönare används som medel. Nedan kommer riktade drönarattacker och drönarattacker användas synonymt med *targeting* eller *targeted killings* trots att det inte är militärvetenskapligt korrekt. Även andra liknande formuleringar kommer att användas synonymt med ovan angivna definition.

⁷ Boothby, William H.: *The law of targeting*, 1:a upplagan, Oxford 2012, s. 333 f.

⁸ *New wars, new laws? Applying the laws of war in 21st century conflicts* (redaktör: Wippman, David, Evanglista, Matthew), Ardsley, N.Y. 2005, s. 138.

⁹ Boothby: *The law of targeting*, a.a. s. 4.

¹⁰ *Targeted killings. Law and morality in an asymmetrical world* (redaktör: Finkelstein Clair, Ohlin Jens D., Altman, Andres), Oxford 2012, s. 347.

¹¹ *Targeted killing in international law* (redaktör: Lowe, Vaughan), Oxford 2008, s. 3 f.

2.3. Lokalisering av problemet

IHL och internationella mänskliga rättigheter (IMR) är de huvudsakliga rättskällorna vid fall av internationellt dödligt våld utövat av statsaktörer (*state agents*). För att IHL ska kunna tillämpas krävs det att det föreligger en väpnad konflikt mellan parterna.¹² Ett av de mest grundläggande dragen i IHL är att distinktion måste ske mellan civil och kombattant. De har olika rättigheter och skyldigheter i väpnad konflikt.¹³ Enligt art. 51 TP I råder immunitet för kombattanter ansvariga för civila personers död om dessa dödsfall inte var en medveten del av den riktade attacken, eller med andra ord, när det inte fanns en intention bakom de civila dödsoffren och förlusten av civila liv är proportionella i förhållande till den militära nödvändigheten av attacken. Som kommer redogöras för nedan råder dock delade meningar kring hur flera av de nedan angivna statusbegreppen ska tolkas och vilka personer som ska ingå och få åtnjuta det eventuella skydd som viss status innebär.

IMR är tillämpligt parallellt med IHL med ett generellt krav att en stat har jurisdiktion över en individ. I vissa fall har bestämmelser inom IMR nått internationell sedvanerättslig status och skyddar då individer som står under staters effektiva kontroll.¹⁴ I de fall dödande faller utanför en väpnad konflikt tillåter IMR dödligt våld endast i de fall då det föreligger en direkt och överhängande (*imminent*) fara för mänskligt liv. Det råder i dessa fall högre krav än inom IHL på försiktighetsåtgärder innan en stat får beröva någon livet. Utöver kravet på överhängande fara ska en stat i dessa fall vidta försiktighetsåtgärder genom att ta till mindre extrema åtgärder för att förhindra farans uppfyllande genom tillfångatagande eller icke-dödligt våld. Endast i de fall då dessa alternativa åtgärder inte är möjliga för att förhindra farans inträffande är dödligt våld tillåtet. I fall då tillräckliga försiktighetsåtgärder inte vidtas utgör det ett godtyckligt berövande av liv (*arbitrary deprivation of life*) som i förlängningen kan läggas till grund för att en part begått krigsbrott.¹⁵

¹² Lowe: *Targeted killing*, a.a. s. 76 f.

¹³ Se exempelvis art. 44 och art. 51 TP I.

¹⁴ Lowe: *Targeted killing*, a.a. s. 76 f.

¹⁵ HRW, *Between a drone and Al-Qaeda*, a.a. s. 87 f.

Det har skett en radikal utveckling under de senaste cirka 15 åren inom den moderna krigföringen vad gäller staters rent tekniska kapacitet att rikta attacker mot ett förbestämt militärt mål.¹⁶ I drönarkriget som USA för i bl.a. Pakistan, Yemen och Afghanistan utgör de militära målen ofta ledare av militära styrkor som inte kan hänföras till den stat inom vilket territorium de befinner sig i. Ett grundläggande problem är då om attackerna kan ses som utförda mot legitima militära mål, såsom kombattanter, för vilket det krävs att IHL blir tillämplig.¹⁷ Området kompliceras ytterligare när icke-statliga aktörer direkt medverkar i konflikten. Av yttersta vikt är således att avgöra om en person ska räknas som civil, kombattant eller rättslös civil (*belligerent civilian*) för att fastslå de rättigheter som personen har i konflikten.

2.4. Gällande rätt och fastställande av en opinio juris

Uppsatsen kommer, som nämntes under punkt 1.4. Metod och Teori, ta sin utgångspunkt i Tilläggsprotokollet till Genèvekonventionerna av den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter (Protokoll I), nedan hänvisat till som TP I.

Opinio juris kommer till uttryck i art. 38(1)(b) i den internationella domstolens stadga (ICJst.) som att praxis är godtagen som gällande rätt eller *accepted as law*. Det innebär att för att en regel ska gälla så som internationell sedvanerätt ska, utöver fastställande av en praxis, även en allmän opinio juris kunna påvisas. En bedömning av opinio juris sker var stat för sig och kommer till uttryck genom att staters handlingsmönster kan visas bero på att staterna är övertygade om att det är detta som krävs av staterna enligt internationell sedvanerätt. Med andra ord följer staten ett visst handlingsmönster som om det vore gällande rätt eller *recognise it as binding upon them as law*.¹⁸

¹⁶ Evangelsta, Wippman: *New wars, new laws?*, a.a. s.138.

¹⁷ Tayler, Letta: EU should press Obama on drone secrecy, publicerad den 27 mars 2014. Hämtad den 25 maj 2014: <http://www.hrw.org/news/2014/03/27/eu-should-press-obama-drone-secrecy>.

¹⁸ *Folkrätten i ett nötskal* (redaktör: Linderfalk, Ulf), Lund 2012, s. 29.

3. Presentation av begreppen

3.1. Väpnad konflikt – *Armed conflict*

De fyra Genèvekonventionerna¹⁹ (G.konv. I-IV) med dess tilläggsprotokoll blir tillämpliga vid förklarad krig (*declared war*) mellan fördragsslutande parter eller vid annan väpnad konflikt (*armed conflict*).²⁰ Innebörden av begreppet väpnad konflikt är inte definierad i traktaträtten.²¹ För att utreda vad väpnad konflikt innebär tas ledning från rättsfallet Prosecutor v Tadic²² (Tadic-fallet), där den Internationella krigsförbrytartribunalen för före detta Jugoslavien (ICTY) bland annat uttalade att:²³

”An armed conflict exists whenever there is a resort to armed force between states or protracted armed violence between governmental authorities and organized armed groups within a state.”²⁴

Uttalandet i domen har förenklats och vidareutvecklats av ICTY genom det så kallade Tadic-testet där framförallt faktorer som fientligheternas intensitet (vilken typ av vapen som används i konflikten, hur många som deltar, hur omfattande den materiella förstörelsen är och hur många som dödas m.m.) och de stridande styrkorna (*the armed forces*) organisation (organisationsnivån bör bedömas efter de stridande parternas organisationsstruktur, om befälskedjor existerar, disciplinära regler befintlighet, kontroll över territoriet och över sina egna styrkor och ledningens kontroll över organisationen).²⁵

I doktrinen råder en konsensus kring att det under fientligheter (*conduct of hostilities*) i princip är tillåtet med *targeted killings* så länge målen för attackerna är legitima militära mål (*legitimate military targets*), det vill säga kombattanter (*combatants*) eller civila som direkt deltar i fientligheterna (*civilians directly participating in hostilities*). Om fientligheterna tar plats utanför väpnad konflikt så

¹⁹ Genèvekonventionerna av den 12 augusti 1949 I, II, III & IV.

²⁰ Gemensamma art. 2(1) till Genèvekonventionerna 1949.

²¹ Boothby: *The law of targeting*, a.a. s. 45.

²² Prosecutor v Tadic, IT-94-1-A, ICTY.

²³ Linderfalk, *Nötskal*, a.a. s. 218 f.

²⁴ Prosecutor v Tadic, n. 8, paragraph 70.

²⁵ Linderfalk, *Nötskal*, a.a. s. 218 f.

regleras dödande istället av IMR där förlust av civilas liv räknas som strikt nödvändighet för att tillåtas, således råder ett högre ansvarskrav vilket nämndes ovan i 2.3..²⁶

3.2. Kombattant – *Combatant*

Begreppet kombattant definieras i art. 43(2) TP I. För att en person ska uppnå kombattantstatus och på så sätt få åtnjuta de rättigheter som statusbeteckningen innebär ställer TP I huvudsakligen upp två krav. För det första framgår direkt av art. 43(2) TP I att en kombattant ska vara medlem av de väpnade styrkorna tillhörande en part i konflikten. Av art. 43(1) förklaras vilka grupper som utgör väpnade styrkor. Bestämmelsen kräver en hänförlighet till ”part” i konflikten genom att kombattanter ska ”stå under befäl av någon som inför parten ansvarar för de underlydandes uppförande, även om denna part företrädes av regering eller myndighet som icke är erkänd av motpart”. Här inbegrips både stat och nationell frihetsrörelse (*national liberation movement*).²⁷ För det andra ställs det i art. 44(3) upp krav på att kombattanter ska utmärka sig synligt i utstyrsel för att urskilja sig från civila. Det ska nämnas att reglerna om hänförlighet och utmärkelse utgör krav för att uppnå kombattantstatus men utesluter inte att kombattanter kan behålla status som legitima militära mål även iförda civil klädsel. I det fallet förlorar dock en kombattant sina rättigheter att tas som krigsfånge enligt art. 44(3) TP I.

Kombattanter utgör legitima militära mål i väpnad konflikt.²⁸ Att kombattanter utgör ett legitimt militärt mål innebär att kombattanter har rätten att strida i en väpnad konflikt och kan inte ställas till svars inför hemstatens inhemska lag (*domestic law*) för dödandet av en annan kombattant.²⁹ En kombattant kan även åtnjuta immunitet från oavsiktligt dödande av civila om vedertagen hänsyn tagits till militär nödvändighet.³⁰ Kombattanters immunitet återfinns också i internationell sedvanerätt.³¹

²⁶ Lowe: *Targeted killing*, a.a. s. 55 f.

²⁷ Evangelsta, Wippman: *New wars, new laws?*, a.a. s. 150.

²⁸ TP I art. 52(2).

²⁹ Evangelsta, Wippman: *New wars, new laws?*, a.a. s. 160.

³⁰ TP I art. 51(5)(b).

³¹ Evangelsta, Wippman: *New wars, new laws?*, a.a. s. 139.

3.3. Civila – *Civilians*

Vem som i en väpnad konflikt är civil definieras i art. 50(1) TP I. Civila åtnjuter generellt skydd i väpnade konflikter från riktade väpnade operationer genom att de inte utgör ett legitimt militärt mål med undantag för den tid de direkt deltar i fientligheter.³² En grundläggande princip inom IHL är att det inom en väpnad konflikt presumeras att person utgör ett civilt subjekt till dess det bestäms att personen utgör ett legitimt militärt mål.³³

Bedömningen av när civila direkt deltar i fientligheter eller inte hör till en mer utvecklad del av IHL. Ett civilt subjekt faller vid direkt deltagande inte in under det traditionella kombattantbegreppet i art. 43.2 i TP I och får således inte tillägna sig de juridiska privilegier som redogjorts för ovan.³⁴ I det fall att en person direkt deltagit i fientligheter anses den civile fortfarande som civilt subjekt men förlorar rätten att tillägna sig det skydd i form av att inte kunna utgöra ett legitimt militärt mål som återfinns i art. 52 TP I.³⁵ Den direkt deltagande civile förlorar således skyddet men inte sin status som civil. I den här situationen benämns det civila subjektet som en så kallad *unprivileged belligerent* som får utgöra legitima militära mål.³⁶ Åsikterna går isär om vilka typer av aktiviteter som utgör *direct participation in hostilities* och hur lång tid därefter som en civil kan anses som direkt deltagare i fientligheterna.³⁷

³² TP I art. 51(2) och (3).

³³ HRW, *Between a drone and Al-Qaeda*, a.a. s. 87.

³⁴ Evangelsta, Wippman: *New wars, new laws?*, a.a. s. 138.

³⁵ Evangelsta, Wippman: *New wars, new laws?*, a.a. s. 200 f.

³⁶ Evangelsta, Wippman: *New wars, new laws?*, a.a. s. 160 f.

³⁷ Evangelsta, Wippman: *New wars, new laws?*, a.a. s. 200 f.

4. Lokalisering av argumentationsarsenalerna

4.1. Lokalisering av USA:s argumentationsarsenaler

Det har från 2009 skett en snabb utveckling av USA:s ”drönarkrig” mot al-Qaeda. Det första kända dödsfallet i konflikten till följd av en väpnad drönarattack rapporterades 2002. Efter det följde 7 år utan att några kända dödsfall av samma karaktär rapporterats i Yemen förrän attackerna började öka i intensitet 2009. På hösten 2013 räknas dödssiffran uppstiga till 473, vilket den amerikanska militären inte har bekräftat.³⁸ CIA (Central Intelligence Agency) och JSOC (Joint Special Operations Command) som är de statliga organ som utför drönaroperationerna har kritiserats för att föra sin verksamhet med näst intill ingen offentlig transparens.³⁹ Det är med den bakgrunden som USAs argumentationsarsenaler nu ska lokaliseras.

Väpnad konflikt

Ett av de huvudsakliga argumenten som USA för fram för att underbygga rätten till militär intervention och inledandet till en väpnad konflikt med al-Qaeda enligt nationell rättsordning är det så kallade *Authorization for the Use of Military Force* (AUMF). Genom AUMF, som infördes den 18 september 2001, ger den amerikanska kongressen makt till presidenten, då George W Bush, att använda ”all necessary and appropriate force against nations, organizations, or persons he (i.e. the president) determines planned, authorized, committed, or aided the terrorist attacks”.⁴⁰

Vad gäller argumenten för att USA ska anses som uppfylla legalitetskraven enligt internationell rätt så existerar det ingen uttrycklig krigsförklaring mellan

³⁸ HRW, *Between a drone and Al-Qaeda*, a.a. s. 18 f.

³⁹ Amnesty International: *Will I be next?*, London 2013, s. 49

⁴⁰ Johnson, Jeh: *Jeh Johnsons's Speech on "National Security Law, Lawyers and Lawyering in the Obama Administration"*, publicerad den 22 februari 2012. Hämtad den 25 maj 2014: <http://www.cfr.org/defense-and-security/jeh-johnsons-speech-national-security-law-lawyers-lawyering-obama-administration/p27448>

USA och al-Qaeda mer än president George W Bushs utlysande av ett globalt krig mot terrorismen (*global war on terror*).⁴¹ Den amerikanska argumentationen bygger på idén om en ”inherent right to self defense”⁴² enligt art. 51 Förenta nationernas stadga (FNst.) Den typen av rätt till självförsvar och därmed partsställningen i väpnad konflikt härrör i USAs argumentation från attackerna 11 september 2001.⁴³

Vad gäller den geografiska avgränsningen för konflikten konstaterar John O. Brennan 16 februari 2013, kandidat till posten som chef för CIA, att USA å ena sidan inte är begränsade till stridsområden i Afghanistan utan är flexibla att sträcka sig utanför den aktuella konflikten i Afghanistan. Enligt Brennan innebär inte det att USA är fria att använda våld när som helst och var som helst, utan USA är fortfarande skyldiga att följa de tillvägagångssätt som internationell rätt kräver, däribland samtycke med den stat vars territorium USA utför attacken på eller när regeringar är ”unwilling or unable to deal effectively with a threat to the United States”.⁴⁴

Kombattanter och civila

Den nuvarande amerikanska regeringen under ledning av Barack Obama har kritiserats för dålig eller obefintlig förankring av bruket av drönare i IHL och IMR.⁴⁵ Den amerikanska regeringen konstaterar att de har rätt att utföra *targeted killings* mot medlemmar av al-Qaeda och deras tillhörande styrkor (*associated forces*).⁴⁶

Enligt högt uppsatta tjänstemän inom den amerikanska staten och Obama själv utgör civila inte mål för attacker med UACV och att det i realiteten inträffat färre dödsfall än som rapporterats av NGOs.⁴⁷ USA är dock mycket restriktiva med att bekräfta detaljer kring de attacker som utförts mot medlemmar i al-

⁴¹ HRW, *Between a drone and Al-Qaeda*, a.a. s. 92.

⁴² https://www.aclu.org/files/assets/tk_govt_motion_to_dismiss.pdf

⁴³ Pugliese, *State violence*, a.a. s. 14.

⁴⁴ US Senate Select Committee on Intelligence, *Nomination of John O. Brennan to be the Director of the Central Intelligence Agency*, publicerad 16 februari 2013. Hämtad 25 maj 2014: <http://www.intelligence.senate.gov/130207/posthearing.pdf>

⁴⁵ AI, *Will I be next?*, a.a. s. 43.

⁴⁶ HRW, *Between a drone and Al-Qaeda*, a.a. s. 81 f.

⁴⁷ AI, *Will I be next?*, a.a. s. 46.

Qaeda. Till dessa detaljer hör antalet dödsoffer och om dessa ska anses som kombattanter eller civila, även direkt deltagande civila, i konflikten. Attackerna utförs i svårtillgängliga och farliga områden där det är svårt för media eller utomstående att verifiera uppgifterna.⁴⁸ Både AI och HRW har fört fram kritik mot USAs ovilja att uttala sig i specifika operationer och den avsaknad av transparens som föreligger kring fallen.⁴⁹

I Obamas ”Policy guidelines for targeted killings” som släpptes februari 2013 redogörs steg för steg de åtgärder som JSOC och CIA vidtar innan de genomför en riktad attack mot en individ.⁵⁰ Stegen kan sammanfattas enligt följande tre punkter:

- Antalet civila dödsoffer ska minimeras, (“near-certainty that no civilians will be killed or injured”).
- Tillfångatagande av de motstående stridsstyrkorna ska prioriteras när det är genomförbart (“Our preference is always to detain, interrogate, and prosecute”).
- För det tredje ska attackerna riktas mot individer endast när dessa utgör kontinuerligt och överhängande hot mot amerikanska medborgare (“pose continuous and imminent threat to the American people”).⁵¹

Enligt president Obama själv har eller kommer riktlinjerna införas som officiell policy inför varje utförande av en riktad militär attack. Det är dock oklart vilka delar som redan införts och inom vilka tidsramar som övriga delar kommer att införas officiellt.⁵²

4.2. Kritiker

4.2.1. Amnesty International (AI)

Väpnad konflikt

I frågan vad gäller om det föreligger en väpnad konflikt mellan USA och de motstående stridande styrkorna anser AI att frågan får avgöras från fall till fall.

⁴⁸ HRW, *Between a drone and Al-Qaeda*, a.a. s. 20.

⁴⁹ AI, *Will I be next?*, a.a. s. 8

⁵⁰ HRW, *Between a drone and Al-Qaeda*, a.a. s. 90.

⁵¹ Obama, Barack: Remarks by the President at the National Defense University, publicerad 23 maj 2013. Hämtad 25 maj 2014: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2013/05/23/remarks-president-national-defense-university>

⁵² HRW, *Between a drone and Al-Qaeda*, a.a. s. 90 f.

Enligt AI föreligger en icke-internationell väpnad konflikt (*non-international armed conflict*) i Afghanistan till vilken USA är part och att *targeting* av en kombattant tillhörande den konflikten som rör sig i gränsområdet mellan Pakistan och Afghanistan står under både IHL och IMR.⁵³ AI gör gällande att konflikten i Afghanistan också legitimt kan utvidgas geografiskt till områden tillhörande pakistanskt territorium. Det innebär dock inte enligt AI att USA har rätten att vidta *targeted killings* fritt på en global nivå på basis av en väpnad konflikt mot direkt deltagande medlemmar av ett nätverk av *non-state actors*.⁵⁴

Med det underlag som AI grundar sin rapport på uttalar de att i de fall då väpnad konflikt inte föreligger, där striderna exempelvis inte är tillräckligt intensiva eller otillräcklig distinktion gjorts mellan målen för attackerna, finner AI det mycket osannolikt att drönarattackerna som USA utför överensstämmer med de enligt IMR högre ställda kraven på försiktighetsåtgärder för dödligt våld i sådana situationer. Det spelar enligt AI ingen roll om individerna eller grupperna som är mål för attackerna är att se som USAs fiender i den bemärkelsen att de utfört eller planerat att utföra brott mot USA och dess medborgare. Grunden för klassificeringen som legitimt militärt mål måste ändå baseras på individens eller gruppens handlande i det enskilda fallet. Den låga nivå av försiktighetsåtgärder som vidtagits i flera fall ses ändå som problematisk och utgör med stor sannolikhet godtyckligt berövande av liv.⁵⁵

Kombattanter och civila

AI har fört fram kritik mot att USA inte tillerkänner sig attackerna eller delar information om de operationer som utförts. Det gör det i många fall omöjligt att verifiera uppgifter om hur många civila som dödats i en attack och att göra en bedömning om dessa civila var direkt deltagande i fientligheterna eller inte.⁵⁶

Först och främst fastställer AI att avsiktligt berövande av en civil persons liv utan att denne direkt deltagit i fientligheter utgör ett godtyckligt berövande av

⁵³ AI, *Will I be next?*, a.a. s. 45.

⁵⁴ AI, *Will I be next?*, a.a. s. 48.

⁵⁵ AI, *Will I be next?*, a.a. s. 44.

⁵⁶ AI, *Will I be next?*, a.a. s. 56 f.

liv.⁵⁷ AI vidhåller i sin rapport att endast medlemskap eller samröre med en viss grupp och inte efter en bedömning om dessa är direkt deltagande i konflikten är en för bred definition av vilka som får utgöra *targets* för drönerattacker.

”Suggestions that affiliation with an armed group is a sufficient basis for being targeted, together with the lack of clarity on which groups are considered “associated forces” leave a very wide scope for targeting individuals on impermissible grounds.”⁵⁸

Den siffra för civila dödsoffer som den amerikanska regeringen redovisar är enligt AI för låg och bör föranleda misstankar om att USA inte definierar oidentifierbara dödsoffer som civila. AI för också fram en misstanke om att den amerikanska regeringens definition av vilka som får utgöra legitima militära mål skiljer sig från Amnestys bedömning.⁵⁹

4.2.2. Human Rights Watch (HRW)

Väpnad konflikt

HRW kan i och för sig erkänna att en väpnad konflikt kan föreligga mellan en stat och en *non-state actor* och att al-Qaeda uppnår den grad av organisatorisk ordning som krävs.⁶⁰ HRW menar dock att stridigheterna mellan USA och den del av al-Qaeda som är verksam i Yemen, AQAP (Al-Qaeda in the Arabian Peninsula), inte uppfyller intensitetskravet enligt Tadic-testet.⁶¹ Det står klart för HRW att stridigheterna har nått intensitetströskeln mellan staten Yemen och AQAP. HRW anser att det i de fall då USA agerar som part i stridigheter mellan yemenitiska statliga styrkor och AQAP så faller USAs handlingar in under IHL. Om operationerna inte uppfyller de krav som uppställs för väpnad konflikt, de fall då attacker utförs självständigt utan att USA agerar understöd till yemenitiska styrkor i konflikten mellan yemenitisk stat och AQAP, så faller de militära operationerna istället under IMR.⁶² HRW riktar kritik mot USA eftersom USA argumenterar för att deras operationer riktas mot AQAP för att

⁵⁷ AI, *Will I be next?*, a.a. s. 43.

⁵⁸ AI, *Will I be next?*, a.a. s. 56.

⁵⁹ AI, *Will I be next?*, a.a. s. 46.

⁶⁰ HRW, *Between a drone and Al-Qaeda*, a.a. s. 82 f.

⁶¹ HRW, *Between a drone and Al-Qaeda*, a.a. s. 92 f.

⁶² HRW, *Between a drone and Al-Qaeda*, a.a. s. 2 f.

skydda amerikanska intressen och inte för att understödja den yemenitiska regeringen eller att de är part i konflikten. HRW anser därför att de *targeted killings* som utförs bör därför omfattas av IMR och alltså den högre tröskeln för berövande av liv.⁶³

Kombattant och civil

I likhet med Amnestys argumentation uttalar HRW att personer som åtföljer eller stödjer (*accompany or support*) en väpnad grupp inte med det ska räknas som kombattanter enligt IHL. Bedömningen av vem som kan utgöra ett militärt mål ska baseras på vilka aktiviteter den aktuella personen utför och om dessa direkt relaterar till militära operationer eller i de fall då personen innehar en strikt icke-militär roll (*pure non-military role*). Exempelvis nämns utförande av propagandaspridning, rekrytering eller annan rent logistiska eller administrativa aktiviteter som uppgifter som inte ska innebära att en person klassas som legitimt militärt mål.⁶⁴ HRW uttalar också att den tolkning av kombattantbegreppet USA använder sig av vid *targeted killings* är för bred.

“US statements and actions indicate that US forces are applying an overly broad definition of “combatant” in targeted attacks, for example by designating persons as lawful targets based on their merely being members, rather than having military operational roles, in the armed group alone.”⁶⁵

⁶³ HRW, *Between a drone and Al-Qaeda*, a.a. s. 7.

⁶⁴ HRW, *Between a drone and Al-Qaeda*, a.a. s. 2 ff.

⁶⁵ HRW, *Between a drone and Al-Qaeda*, a.a. s. 87.

5. Analys

Inledande ska det kommenteras att de olika parternas argumentationsarsenaler tar olika utgångspunkter. HRW och AI grundar sina argument i internationell folkrätt medan de argument som förs fram av USA baseras på inhemsk rätt och kommenterar således inte innebörden av de folkrättsliga begreppen. USAs tolkning får således läsas ut indirekt.

För att påminna om de frågeställningar som ska besvaras i den analyserande delen återges de här nedan.

1. Föreligger en diskrepans mellan de olika parternas tolkningar av angivna begrepp?
2. Hur överensstämmer USA:s tolkning/tillämpning av nämnda begrepp med rådande folkrättslig tolkning, och kan det ur USA:s handlande fastställas en *opinio juris*?

5.1. Väpnad konflikt

Med bakgrund av det just anförda bör det stå relativt klart att det föreligger en viss diskrepans mellan den innebörd USA ger begreppen motsvarande den tolkning AI och HRW gör.

Först vad gäller tolkningen av när en väpnad konflikt ska anses föreligga vidhåller AI att det föreligger en icke-internationell väpnad konflikt i Afghanistan där USA är part. Det betyder dock inte att AI godtar att en väpnad konflikt föreligger mellan talibanrörelsen och USA i stort. Enligt följande citat verkar det snarast vara tvärtom:

”Amnesty International does not accept the USA’s view that international law allows it to engage in a global and pervasive armed conflict against a diffuse network of non-state actors...”⁶⁶

⁶⁶ AI, *Will I be next?*, a.a. s. 48.

AI är här tydliga i sitt argument att det inte ska ha ansetts skett någon ändring i den internationella sedvanerätten vad gäller väpnad konflikt med *non-state actors* efter attackerna 11/9 2001. Enligt argumentet ser AI fortfarande att staters territorium ska stå okränkta och att i och med att det tillerkänns att en stat är i väpnad konflikt med en *non-state actor*, som ofta har egenskapen av att vara geografiskt gränslösa i utförandet av militära operationer, inte innebär att staten också tillerkänns rätten att intervensera i alla de stater som organisationen är aktiv inom.

Enligt John O. Brenner, chef för CIA, kan enligt nedan citat ett visst medhåll med AIs argument anses finnas:

”This does not mean, however, that we use military force whenever or wherever we want. International legal principles, such as respect for another nation’s sovereignty, constrain our ability to act unilaterally. Using force in another country is consistent with these international legal principles if conducted, for example, with the consent of the relevant nation – or if or when other governments are unwilling or unable to deal effectively with a threat to the United States.⁶⁷

Det intressanta med ovannämnda argument är den sista meningen. Brenner nöjer sig inte med att endast stanna vid att grundläggande folkrättsliga principer om statssuveränitet ska respekteras. Brenner håller ändå det genom sista meningen öppet att intervensera militärt även i de fall då en annan stat inte samtycker till amerikanska militära aktioner på denna stats territorium vilket är det AI tagit uttryckligt avstånd ifrån i sitt argument. Argumentet pekar också på att det inte är nödvändigt att en stat i sig utgör ett hot. Det räcker enligt Brenner att en stat inte är villig eller inte har möjlighet att undanröja ett hot mot amerikanska intressen. I form liknar det den diskurs avseende ett krig mot terrorismen som fördes under Bush-administrationen efter 11 september 2001. Argumentationen föranleder en bild av gränslös konflikt där målet för attackerna är den avgörande faktorn och inte var de företas. Det ovan citerade

⁶⁷ US Senate Select Committee on Intelligence: *Nomination of John O. Brennan to be the Director of the Central Intelligence Agency*, a.a. s. 4

argumentet liknar även det handlingssätt som presidenten har rätt att företa enligt AUMF:

”all necessary and appropriate force against nations, organizations, or persons he (i.e. the president) determines planned, authorized, committed, or aided the terrorist attacks”.⁶⁸

Å andra sidan har Barack Obama försökt gå ifrån diskursen om ”global war on terror” och den uppfattning om en universell jurisdiktion eller universell rätt till självförsvar baserat på om målet (*the target*) för attacken tillhör den grupp vilken USA är i väpnad konflikt med. I förlängningen målar det upp en verklighetsbild där staters territoriella jurisdiktion och suveränitet upplöses.

Begreppet väpnad konflikt finns som nämnts ovan inte reglerad i traktaträtten varför det finns ett större argumentationsutrymme för vad väpnad konflikt ska innebära. De argument som USA fört fram för att underbygga legaliteten av de väpnade konflikterna med al-Qaeda och talibanrörelsen har kritiserats av både AI och HRW som bristfälliga och utgör mer rena konstateranden av att en väpnad konflikt föreligger än den juridiska grunden för den. Dock bör det i bedömningen om det kan anses föreligga en *opinio juris* i USAs handlande både tas in argument och statshandlingar. Det faktiska agerandet hos den amerikanska militären och de argument som förts fram är båda starkt genomsyrade av AUMF. Både JSOC och CIA utför riktade attacker som om att det står klart att det föreligger en väpnad konflikt. Det återkommande temat att argumenten utgör rena konstateranden likt AUMF och de militära operationerna utförs i samma anda kan också ses som att staten USA som samlad enhet är övertygad om att AUMF inte bara gäller som nationell rätt utan även är en del av USAs utrikespolicy. Dock utgör AUMF en nationell regel och är således *accepted as law* av USA. Det är oklart om en regel motsvarande innehållet i AUMF mot bakgrund av USAs handlande kan anses existera och utgöra ett undantag till suveränitetsprincipen i internationell sedvanerätt.

⁶⁸ <http://www.cfr.org/defense-and-security/jeh-johnsons-speech-national-security-law-lawyers-lawyering-obama-administration/p27448>

5.2. Kombattanter och civila

Vad sedan gäller definitionen av vilka personer i en väpnad konflikt som utgör civila och kombattanter fokuserar parterna på ursprung som grund för att viss status ska ges. AI framhåller följande argument:

“Membership in an armed group alone is not a sufficient basis to directly target an individual. For example, reports that the USA targets individuals on a ‘kill list’ suggest the USA is not doing a case-by-case analysis of whether those persons are taking direct part in hostilities at the time they are targeted.”⁶⁹

AI för här fram ett argument om att endast medlemskap i en viss grupp inte är tillräckligt för att en person ska kunna anses utgöra ett legitimt militärt mål. Utöver det nyss anförda är innebörden av *associated forces* mycket oklar. HRW anför följande:

“US statements and actions indicate that US forces are applying an overly broad definition of “combatant” in targeted attacks, for example by designating persons as lawful targets based on their merely being members, rather than having military operational roles, in the armed group.”⁷⁰

USA använder begrepp som *associated forces* istället för att börja argumentera enligt den humanitära rättens distinktion mellan vilka civila som direkt deltar i striderna eller inte. Således tar de en annan utgångspunkt där begrepps bilden rör sig från distinktionen mellan civila och kombattanter i varje enskilt fall till att ställa upp en permanent lista baserat på medlemskap i den grupp som USA är i väpnad konflikt med. Diskursen förskjuts således till att deltagandet i strid inte baseras på den faktiska aktiviteten en individ företar i den i tid begränsade fientligheten utan istället valet att sympatisera med en viss part i konflikten. Med en permanent dödslista blir det också omöjligt att diskutera under vilka tidsspänn som exempelvis en civil kan anses direkt delta i fientligheter och när detta deltagande upphör. När IMR blir tillämpliga utanför väpnad konflikt ska parterna, som ovan redogjorts för, vidta mer omfattande försiktighetsåtgärder. Det faktum att det finns en dödslista bör ses som problematiskt enligt IMR

⁶⁹ AI, *Will I be next?*, a.a. s. 45 f.

⁷⁰ HRW, *Between a drone and Al-Qaeda*, a.a. s. 87.

eftersom IMR med ännu större tydlighet i tid avgränsar de fall då dödligt våld får vidtas. Genom att ha en färdig dödslista tas ingen hänsyn till hur individen eller gruppen agerar i stunden och lämnar därför inget utrymme till en bedömning om det föreligger en överhängande fara. Det ger inte heller något utrymme till att ta de nämnda målen till fånga. Det ger de inblandade personerna i fientligheterna en permanent status som endast är föränderlig då USA enligt inhemsk rätt beslutar att avföra en person från listan.

John O. Brennan har vidare anfört att:

“It is not the case that all military-aged males in the vicinity of a target are deemed to be combatants”⁷¹

Brennans argument går i samma linje som Obamas ”*Policy guidelines for targeted killings*” som redogjordes för under 4.1. i att ett avståndstagande för USAs del ska göras från ansvaret för civila dödsoffer. Den argumentation som Obama lägger fram i ”*Policy guidelines for targeted killings*” stämmer även näst intill ordagrant överens med de försiktighetsåtgärder som ska vidtas enligt IMR. Dock kan man ifrågasätta om uttalandet skulle kunna ses som en del i en bedömning av *opinio juris*. Det huvudsakliga problemet i att argumentera för att denna vägledande policy kan läggas till grund för en *opinio juris* är att även faktiska företagna handlingar ska läggas till grund för bedömningen. Med bakgrund av de fall som exemplifierats i de av AI och HRW utfärdade rapporterna är det osannolikt att policyn aktivt praktiseras av JSOC och CIA vid utförandet av attacker. Det ska också understrykas att USA själva som nämnts tidigare inte sprider några detaljer kring de attacker som utförts.

Än mer problematiskt blir det vid en analys av följande citat hämtat från en intervju med en anonym amerikansk statstjänsteman. Enligt citatet ska inställningen till distinktionen mellan civil och kombattant och uppfattningen

⁷¹ US Senate Select Committee on Intelligence: *Nomination of John O. Brennan to be the Director of the Central Intelligence Agency*, a.a. s. 4 f.

om vem som direkt deltar i stridigheter ha ändrats under 2013. Källan citeras i artikeln enligt följande:⁷²

“Before, we couldn’t necessarily go after a driver for the organization; it’d have to be an operations director. Now that driver becomes fair game because he’s providing direct support to the plot.”⁷³

Enligt citatet ska de interna direktiven för de som utför attackerna ha lytt att innan det att en planerad attack inleds av de motstående styrkorna så utgör personer inom al-Qaeda som innehar en roll som ”operations director”, alltså en slags militär ledare inom organisationen eller så kallade nyckelpersoner, ett legitimt militärt mål. Direktiven ska sedan ha utvidgats till att de militära målen också kan utgöra förare till transportfordon eftersom dessa direkt stödjer organisationens operationer. Således utvidgas tolkningen av den som är direkt deltagande i fientligheter från en person som har en ledande ställning och är en nyckelperson inom organisationens planering av militära attacker, till att även omfatta de som på icke-militärt vis stödjer organisationens operationer genom enklare uppdrag som t.ex. framförande av fordon. Det är här inte frågan om mänskliga sköldar eller annan verksamhet som *war-sustaining subjects* som på något sätt försvårar utförandet av en militär attack från USAs sida utan öppnar för att rikta attacker mot alla personer som genom militära eller icke-militära aktiviteter stödjer al-Qaeda eller talibanrörelsen. Utvidgandet ger också stöd till tesen om att tillhörighet till en viss grupp som USA är i väpnad konflikt med är det huvudsakliga argumentet för när en person kan utgöra ett legitimt militärt mål.

⁷² Schmitt, Eric: *Embassies Open, but Yemen Stays on Terror Watch*, publicerad den 11 augusti 2013. Hämtad den 25 maj 2014: http://www.nytimes.com/2013/08/12/world/embassies-open-but-yemen-stays-on-terror-watch.html?_r=1&

⁷³ Schmitt, Eric: *Embassies*, a.a.

6. Avslutning

6.1 Avslutande kommentar

Det är mycket problematiskt att USA genom JSOC och CIA inte släpper några uppgifter och detaljer till de attacker som utförs. På grund av att transparensen är bristfällig blir det mycket svårare att fastställa om de *targeted killings* som utförs av amerikanska styrkor i Afghanistan, Pakistan och Yemen är förenliga med rådande folkrätt.

6.2. Slutsats

Vad gäller hur USA tolkar begreppen kombattant och civil kan det kommenteras att på grund av det restriktiva förhållningssätt USA innehar vad gäller att lämna ut uppgifter kring de *targeted killings* som utförs av amerikanska UACV försvåras bedömningen av den eventuella existensen av en *opinio juris* om begreppens innebörd. Att det råder en diskrepans mellan de officiella policy-uttalanden som görs av statsanställda om vilka som utgör kombattanter och civila och den distinktion som görs vid militära operationer bör ses som en indikation på att en helgjuten tolkning som är godtagen som gällande rätt (*accepted as law*) inte existerar. Även det faktum att innebörden av vad som utgör ett legitimt militärt mål nyligen utvidgats bör tyda på att det inte finns en tydlig definition. En invändning här kan vara att det enligt det i ljuset av USAs nationella rätt framgår ett tydligt förhållningssätt. Enligt det sätt som USA väljer ut målen för attackerna tycks en persons status i väpnad konflikt baseras på medlemskap och inte avväganden av faktiskt handlande i en situation enligt IHL och IMR. En eventuell *opinio juris* skulle i det fallet baseras på den breda och oklara omfattningen av AUMF. Att basera en persons status som kombattant endast på tillhörighet till en viss grupp bör ses som problematiskt enligt aktuella folkrättsliga regler eftersom det är för vitt omfattande och tar inte hänsyn till de avväganden av en persons faktiska handlande som grund för klassificeringen som kombattant eller civil.

Vad gäller bedömningen av om en person ska anses som civil eller kombattant har USA å ena sidan och AI och HRW å andra sidan olika utgångspunkter för

bedömningen. USA baserar status på medlemskap mer än en individs faktiska handlande. HRW och AI ser på det faktiska handlandet begränsat i tid. Även här är de argument USA framhåller offentligt inte överensstämmande med det faktiska handlandet.

Sammanfattningsvis är tillhörighet till en grupp som USA befinner sig i väpnad konflikt med avgörande både för frågan om när den amerikanska regeringen anser att det föreligger en rätt att intervensera på annan stats territorium och för frågan om när en person utgör ett legitimt militärt mål.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Tryckta källor

Internationella konventioner

Charter of the United Nations, adopted at San Fransisco, on 26 June 1945

Genèvekonventionerna av den 12 augusti 1949 I, II, III & IV

Statute of the International Court of Justice, adopted at San Fransisco, on 26 June 1945

Tilläggsprotokollet till Genèvekonventionerna av den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter (Protokoll I).

Rapporter

Amnesty International: *Will I be next?*, London 2013

Human Rights Watch: *Between a Drone and Al-Qaeda. The Civilian Cost of US Targeted Killing in Yemen*, USA 2012

Rättsfall

Prosecutor v Tadic, IT-94-1-A, ICTY

Elektroniska källor

Johnson, Jeh: *Jeh Johnsons's Speech on "National Security Law, Lawyers and Lawyering in the Obama Administration"*, publicerad den 22 februari 2012. Hämtad den 25 maj 2014: <http://www.cfr.org/defense-and-security/jeh-johnsons-speech-national-security-law-lawyers-lawyering-obama-administration/p27448>

Schmitt, Eric: *Embassies Open, but Yemen Stays on Terror Watch*, publicerad den 11 augusti 2013. Hämtad den 25 maj 2014:

http://www.nytimes.com/2013/08/12/world/embassies-open-but-yemen-stays-on-terror-watch.html?_r=1&

Taylor, Letta: EU should press Obama on drone secrecy, publicerad den 27 mars 2014. Hämtad den 25 maj 2014:

<http://www.hrw.org/news/2014/03/27/eu-should-press-obama-drone-secrecy>

US Senate Select Committee on Intelligence, *Nomination of John O. Brennan to be the Director of the Central Intelligence Agency*, publicerad 16 februari 2013. Hämtad 25 maj 2014: <http://www.intelligence.senate.gov/130207/posthearing.pdf>

Litteratur

Diskursanalys i praktiken, (redaktör: Mats Börjesson & Eva Palmblad), Slovenien 2007

Folkrätten i ett nötskal (redaktör: Linderfalk, Ulf), Lund 2012

New wars, new laws? Applying the laws of war in 21st century conflicts (redaktör: Wippman, David, Evangelista, Matthew), Ardsley, N.Y. 2005

Targeted killing in international law (redaktör: Lowe, Vaughan), Oxford 2008

Targeted killings. Law and morality in an asymmetrical world (redaktör: Finkelstein Clair, Ohlin Jens D., Altman, Andres), Oxford 2012

Boothby, William H.: *The law of targeting*, 1:a upplagan, Oxford 2012

Green, Leslie C.: *The contemporary law of armed conflict*, 3:e upplagan, Manchester
2008

Pugliese, Joseph: *State violence and the execution of law. Biopolitical caesurae of torture,
black sites, drones*, Oxon, 2013